

AVANTAJ VE DEZAVANTAJLARI İLE GENÇ İŞSİZLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

*Yrd. Doç. Dr. İlyas KARABIYIK**

ÖZET

Günümüzde işsizlik, enformasyon çağının değişen teknolojik ve ekonomik yapısı içinde bütün toplumlarda hızla yayılmakta ve küresel bir soruna dönüşmektedir. Genç işsizliği ise, genel işsizlik içinde, kendine özgü neden ve sonuçları olan bir işsizlik türüdür. Türkiye’de, genç nüfusun büyüklüğü dikkate alındığında genç işsizliği önemli bir sorundur. Gençlere yönelik geliştirilecek istihdam politikaları aracılığıyla bu sorunun çözülmesi, gençlerin karşı karşıya olduğu diğer sorunların çözümünde de etkili olacaktır. Bunun için çalışmada, genç işsizliği tanımlanarak, genç işsizliğinin genel görünümü, nedenleri ve sonuçları ortaya konularak elde edilen veriler değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: İşsizlik, gençlik, genç işsizliği

EVALUATION OF THE YOUNG UNEMPLOYMENT WITH ADVANTAGES AND DISADVANTAGES

SUMMARY

Today, in the changing technologic and economic structure of information century, unemployment is spreading rapidly and becoming a global question in all societies. Young unemployment is kind of unemployment in general unemployment which has peculiar reason and results. Young unemployment is an important problem in Turkey when considered the magnitude of young population. Solving this problem through employment policies for young people will have an effect in solving other

* Erzincan Üniversitesi Üzümlü MYO, ikarabiyik@erzincan.edu.tr

problems as well young people met. So that in this study, gained data will be evaluated by finding out reason and result, general appearance of young unemployment and it's definition.

Keywords : unemployment, youth, young unemployment

I. GİRİŞ

1990'lardan bu yana gerek dünyada, gerek ülkemizde işsizliğin giderek arttığı ve kronik bir soruna dönüştüğü gözlenmektedir¹. Bu haliyle işsizlik, günümüzde yalnız gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerin sorunu olmaktan çıkarak küresel bir sorun haline gelmiştir. İşsizliğin küresel bir sorun haline gelmesinin nedenlerinin başında, serbest ticarete dayanan sürdürülebilir bir ekonomik büyümeyle istihdamın artacağına, işsizlik sorununun kendiliğinden çözüleceğine inanan neo-liberal politikalar gelmektedir².

Günümüzde, küresel bir boyut kazanan işsizlik sorunu içinde genç işsizliği, genel işsizlikten daha yüksek, kendine özgü nedenleri ve özellikleri olan bir işsizlik türüdür. Gençlerin iş piyasasına entegre edilememeleri ülkelerin gelecekle ilgili kalkınma ve refah beklentileri üzerinde bir tehdit unsurudur. Potansiyel üretim gücü olan genç işgücü, ülkelerin kalkınmasında önemli bir kaynaktır. Bu kaynak işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılayacak, nitelikli işgücüne dönüştürüldüğünde toplumlar açısından avantaj yaratacak bir değerdir. Aksi takdirde sosyo-ekonomik sorunların kaynağı haline dönüşebilmektedir. Bu münasebetle bütün ülkeler her yıl iş piyasasına katılan gençlere iş ve istihdam sağlama sorunuyla karşı karşıyadırlar. Bu çerçevede politika yapıcılar genç nesilleri kuşatan sorunların çözümüne daha fazla hassasiyetle yaklaşarak çok yönlü politikalar hayata geçirmek zorundadırlar.

1 ILO'nun Ocak 2010'da yayınlanan Küresel İstihdam Raporunda 1990'lardan itibaren işsizlik, dünyada sürekli artmakta olup 2008 yılı sonunda 185 milyona, 2009'da ise yaklaşık 212 milyon kişiye ulaşmıştır. Bunun yaklaşık 86 milyonu genç işsizlerden (15-24 yaş grubu) oluşmaktadır. ILO, *Global Employment Trends*, International Labour Office, Geneva, January 2010, s.47

2 1997-2007 yılları arasında dünya ekonomisi ortalama %4,2 büyürken, işsizlik oranı sadece %0,1 gibi küçük bir azalmayla %6,0 olmuştur. Aynı dönemde işgücünün verimliliğindeki artış yıllık ortalama %2,1 olarak gerçekleşmiştir. Bu da neo-liberal politikaların işsizliğe çözüm bulmada başarılı olmadıklarını göstermektedir. ILO, *Global Employment Trends*, International Labour Office, Geneva, January 2008, pp. 41,48

Genç bir nüfusa sahip olan Türkiye’de uygulanan ekonomi politikalarına ve küreselleşmenin beraberinde getirdiği işgücü piyasalarındaki değişime bağlı olarak önemli sayıda genç, işsizlik, düşük ücret ve verimliliği düşük işlerde çalışma sorunuyla karşı karşıyadır. Bu durum gençlerin iş potansiyellerini ortaya koymalarını engellemektedir.

Kısacası genç işsizliği, hem gençlerin tüm hayatını etkileyen bozukluklara, hem de toplumların geleceği açısından telafisi mümkün olmayan beşeri sermaye kaybına neden olmaktadır. Dolayısıyla genelde işsizlik, özelde ise genç işgücünün işsizliği, toplumların geleceği açısından çözülmesi zorunlu olan bir sorundur.

Bu çalışmada genç işsizliğinin tanımı, nedenleri ve sonuçları belirtilecek; genç işsizliği gençlik dinamizmi de göz önünde tutularak değerlendirilecektir.

II. GENÇ İŞSİZLİĞİNİN TANIMI

Genç kavramı, ulusal ve uluslararası kuruluşların yayınlarında, bilimsel ya da hukuki literatürde çeşitli biçimlerde tanımlanan bir kavramdır. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü’ne (UNESCO) göre, “Genç, öğrenim yapan, hayatını kazanmak için çalışmayan, kendine ait konutu bulunmayan kişidir.”³ Gençlik bir toplumun en dinamik, en akışkan, en hareketli kesimidir. Uluslararası Çalışma Örgütü ILO’nun 138 sayılı Sözleşmesinde, 15-24 yaşları arasında çalışanlar “genç işçi” olarak kabul edilmektedir⁴. Genç olarak tanımlanan yaş grubu idealist atılgan hareketli nitelikleri ile toplumların en dinamik unsuru ve toplumların geleceğinin önemli bir göstergesidir⁵.

Kültürel, kurumsal ve politik faktörler kapsamında, zorunlu eğitimden ayrılma yaşı “genç” için en düşük yaş sınırı olarak genel kabul görmeye

³ Namık Ata, “Türkiye’de İşgücü Piyasasının Yapısı ve Genç İşsizlik” TİSK Akademi Dergisi, Cilt.2, Özel Sayı: 1, 31 Mayıs 2007, s.112.

⁴ 138 Sayılı ILO Sözleşmesi, <http://www.teamprevent.com.tr/filestore/156/138sayliszleme.pdf> 15.02. 2010; Banu Uçkan, “Küreselleşme ve Uluslararası çalışma Örgütü” s.12, http://www.ceis.org.tr/dergi_Docs/makale216.pdf 15.02.2010.

⁵ Mustafa E. Erkal, “Toplumda Bir Sosyal Grup Olarak Gençlik”, Prof.Dr. Sabri F. Ülgener’eArmağan, İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, C.43, S.1-4 , Türkiyat Matbaacılık , İstanbul 1987 , s.365.

birlikte üst yaş sınırı toplumdan topluma farklılaşmaktadır⁶. Mesela, İngiltere de “Genç İstihdam Politikaları” 16-18 yaş gruplarını hedeflerken, İtalya’nın kuzeyinde de 14-29, güneyinde ise 14-32 yaş gruplarına yöneliktir⁷. Bu sınıflandırma, Avustralya’da 12- 25, Malezya’da 15 -40 ve Nijerya da 06-30 yaş grupları olarak görülmektedir⁸. ABD ve İngiltere de, 16-24 yaş grupları genç olarak tanımlanırken Avrupa ülkeleri başta olmak üzere çoğu ülkeler 14-25 yaş gruplarını genç olarak kabul etmektedirler⁹. Türkiye de ise, III. ve IV. BYKP’larında 12-24, V. BYKP’ından itibaren 15 -24 yaş aralığı “genç” tanımı için kabul edilmektedir¹⁰. Ayrıca Eurostat verilerinde kullanılan genç tanımı da 15-24 yaş grubunu kapsamaktadır¹¹.

Uluslararası düzeyde Birleşmiş Milletler(BM) ve ILO’nun genel kabul gören 15-24 yaş grubundan oluşan genç tanımı¹² ile ILO’nun işsiz tanımı¹³ birlikte değerlendirildiğinde genç işsiz; 15-24 yaşları arasında referans döneminde bir saatten fazla çalışmamış, çalışmaya hazır, cari ücret düzeyinde iş bulamayan ve aktif olarak iş arayan kişidir diye tarif edilebilir. Buna göre, 15-24 yaşları arasında bulunan işsizler genç işsiz olarak kabul edilmekte ve

-
- 6 Naci Gündoğan, “Genç İşsizliği ve AB’ne Üye Ülkelerde Uygulanan Genç İstihdam Politikaları”, Ankara Üniversitesi *SBF Dergisi* C.54, S.1, Ocak – Mart 1999, s.65.
- 7 Naill O’Higgins, *The Challenge of Youth Unemployment*, ILO Employment and Training Papers No.7, Geneva 1997, s.1.
- 8 Simon White, Peter Kenyon, *Enterprise Based Youth Employment Policies Strategies and Programmes*, Skills Working Paper No:1, ILO Publishing, Geneva 1999, s.43.
- 9 OECD, *Main Indicators*, OECD Publishing, Paris 1998, s.23.
- 10 Namık Ata, “Türkiye’de İşgücü Piyasasının Yapısı ve Genç İşsizlik”, s.113; Barış Seçer, “Uluslararası Boyutu ile Genç İşsizliği ve Gençlere Yönelik İstihdam Politikası”, *TİSK Akademi Dergisi*, C. 1, S. 2, 30 Eylül 2006, s.80.
- 11 Nurhan Yentürk, Cem Başlevent, “Türkiye’de Genç İşsizliği”, *Gençlik Çalışmaları Birimi Araştırma Raporu*, No:2, Eylül 2007, s.2 <http://genclik.bilgi.edu.tr/docs/TurkiyedeGenclissizligi.pdf> 17.10.2009.
- 12 15-24 yaş grubu Birleşmiş Milletler(BM) ve ILO tarafından genç olarak kabul edilmektedirler. ILO, *Global Employment Trends For Youth 2006*, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-dgreports/-dcomm/documents/publication/wcms_077664.pdf 20.01.2010.
- 13 ILO’nun genel kabul gören tanımına göre işsizlik; referans döneminde bir saatten fazla çalışmamış fakat çalışmaya hazır olan ve aktif olarak iş arayan kimseler işsiz olarak kabul edilmektedir. European Commission, *Youth in Europe A Statistical Partroit*, 2009 Edition Publications Office of The European Union, Lüksemburg 2009, s.111.

bu yaş grubu ulusal mevzuatlarda değişmekle birlikte Türkiye’de de kabul görmektedir.

III. DÜNYADA GENÇ İŞSİZLİĞİNİN GÖRÜNÜMÜ

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) verilerine göre, 1997-2007 yılları arasında dünya ekonomisi ortalama olarak %4.2 oranında büyümüştür. Ancak işsizlik %6.1’den %6.0’ya düşerek yalnızca 0.1 oranında azalmıştır. Aynı dönemde işgücünün verimliliğindeki artış ise, yıllık ortalama %2.1 olarak gerçekleşmiştir¹⁴. 2008 yılında yaşanan küresel krizle birlikte dünyada %5.8 olan işsizlik tahminen 0.8 oranında artarak 2009 yılında %6.6 değerine yükselmiştir. 2009 yılında tahminen dünya da yaklaşık olarak 212 milyon kişi işsizdir. Bunun yaklaşık 85 milyonu (%13.4) genç işsizlerden oluşmaktadır. Aynı verilere göre %4.3 olan yetişkin işsizliği ise %5.0’e yükselmiştir¹⁵.

Bu çerçevede küresel bir sorun olarak görünen işsizliğin sonuçlarından en fazla etkilenen genç yaş grubudur. Bu münasebetle iş gücü piyasasında genç işsizliği yetişkinlerden daha yüksektir. Bunun nedeni, 15-24 yaş grubunda eğitime katılma oranının artması, tecrübe yetersizliği, gençlerin niteliklerinin iş gücü piyasasına cevap verememesi ve ekonominin yeterli istihdam alanı yaratamaması sayılabilir¹⁶.

Genç işsizliğinin toplam işsizlik oranı ile karşılaştırılması, genç işsizlik sorununun ciddiyetini ortaya koymak açısından fevkalade önemlidir. Buna göre; 2008 yılı itibari ile dünyada toplam işsizlik oranı %5.8 iken genç işsizliği bunun iki katı %12.1 olarak gerçekleştirmiştir. Dünyada, işsizlik sorununun büyük bölümünü genç işsizliğinin oluşturduğunu göstermek açısından anlamlı bir gösterge olarak kabul edilen genç işsizliğinin yetişkin işsizliğine oranı; 2008 yılında %2.8, 2009 yılında %2.7’dir (Tablo.1 ve Tablo.2). Bu ise genç işsizliğinin, yetişkin işsizliğinin yaklaşık 3 katı olduğu anlamına gelir.

¹⁴ ILO, *Global Employment Trends* 2008, p.48.

¹⁵ ILO, *Global Employment Trends*, International Labour Office, Geneva, January 2010, pp.9,46,47.

¹⁶ Adem Korkmaz, Adnan Mahiroğulları, *İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları*, 2..bsk, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa Şubat 2007, s.75.

Dünya genelinde genç işsizliğinin görünümünün yanısıra mukayese yapmak açısından, gelişmiş bazı Avrupa ülkeleri, AB (Avrupa Birliği), OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) ülkeleri ve Türkiye'deki 15-24 yaş grubu işsizlik değerleri karşılaştırıldığında, Türkiye'nin yüksek bir işsizlik oranına sahip olduğu görülmektedir (Tablo 3).

ILO'nun iki yılda bir yayınlanan "Gençler İçin Küresel İstihdam Eğilimleri" 2008 yılı raporunda, gençlerle ilgili önemli küresel eğilimler vurgulanmakta ve önlem alınmasının zorunluluğuna işaret edilerek iki temel eğilime dikkat çekilmektedir¹⁷. Rapora göre, dünyadaki genç işgücü, genç istihdamından daha hızlı artmakta ve işgücüne yeni katılan gençleri istihdam etmeye yetecek kadar yeni iş yaratılmamaktadır. Bu noktada, genç işgücündeki artış eğiliminin süreceği tahmin edilmektedir. Bu durum gençlerin işgücü piyasasına girişlerinde sorunlar yaşandığını ve piyasaya geçişlerini kolaylaştıracak politikalara ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır.

IV. TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİNİN GÖRÜNÜMÜ

Genç işsizliği sorununun üzerinde durmadan önce, genç nüfusun ekonomik önemini ortaya koymak gerekir. Bu yaklaşım çerçevesinde Türkiye, genç nüfus açısından dünyada çok az ülkenin sahip olduğu önemli bir potansiyele sahiptir ve genç nüfustan kaynaklanan imkanlara sahip olması bakımından *demografik fırsat penceresi*¹⁸nde bulunmaktadır¹⁹. Bu fırsat penceresi 2050 yılında kapanacaktır²⁰. Bu yıla kadar gençler iyi eğitilerek üretime

¹⁷ Bu eğilimlerden birincisi, dünyadaki genç işgücü, 1997-2007 yılları arasında %4,4 artarak 577 milyondan 602 milyona çıkmıştır. Bu dönemde gençlerin işgücüne katılma oranı ise, %55,2'den %50,5'e düşmüştür. 2015 yılında dünyadaki genç işgücünün artarak 657 milyona çıkacağı tahmin edilmektedir. İkincisi, dünyada çalışma çağındaki toplam nüfusun sadece %24,7'si genç olmasına rağmen, dünyadaki toplam işsizlerin %40,2'si gençlerden oluşmaktadır. ILO, *Global Employment Trends For Youth*, International Labour Office, Geneva, October 2008, p.2, 3.

¹⁸ *Demografik Fırsat Penceresi*: Nüfus artış hızı düşerken, çalışma çağındaki nüfusun artmaya devam etmesi durumunda oluşan demografik *dönüşüm* "demografik fırsat penceresi" denir. TÜSİAD, *Demografik Fırsat Penceresi*, TÜSİAD Yayınları No.TÜSİAD-T/99-1-251, İstanbul, Ocak 1999, s.22

¹⁹ UNDP, *Human Development Report, Youth in Turkey*, Desen Ofset A.Ş., Ankara, March 2008, p.2

²⁰ DPT, *İşgücü Piyasası, 9.kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, DPT Yayın. No:2709- ÖİK:662, Ankara 2007, s.23.

kanalize edildiği takdirde, Türkiye ciddi bir ekonomik büyüme gerçekleştirebileceği²¹ gibi işsizlik sorununu da çözülebilmek²² imkanı elde edebilecektir.

Çünkü 2023 yılına kadar Türkiye'nin çalışma çağındaki nüfusu azalarak artacak²³ ve bu tarihten sonra nüfus artış hızı düşerek 2050 yılına kadar azalan bir hızla artmaya devam edecektir. 2050 yılında nüfus sabitlenecek ve nüfusun azalma dönemi başlayacaktır. Bu dönemden sonra, nüfus yaşlanma eğiliminde olacak ve Türkiye yaşlılık krizi yaşayacak yani demografik fırsat penceresi kapanacaktır²⁴.

2010 yılı itibariyle demografik dönüşüm sürecinin 2000-2025 yıllarını kapsayan ikinci aşamasında ülkemizde nüfus artış hızı yavaşlamış, 15-64 yaş arasındaki nüfus toplam nüfus içinde en yüksek orana (%67)²⁵ ulaşmıştır. Bu demografik dönüşüm dolayısıyla çalışabilir yaştaki nüfusun artması, işgücünü de artırmıştır. Bu durum Türkiye'de işsizliği önlemeye yönelik politikaların hayata geçirilmemesi halinde, genç nüfus potansiyelinin avantaj yerine dezavantaja dönüşeceği ve yakın gelecekte daha farklı sosyal sorunlarla karşılaşabileceğini ifade eder.

Türkiye'de ki genç işsizliği ile ilgili temel göstergeler, genel olarak diğer ülkelerden farklı değildir. Genç işsizliği oranı yetişkin işsizliği oranından büyüktür ve yıllar itibariyle genç işsizliğinde bir iyileşme olmamaktadır. 2009 yılı Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçlarına göre, toplam işsizlik oranı %14 iken, genç işsizlik oranı %25.3 ile toplam işsizlik oranının yaklaşık iki katıdır. Daha anlamlı bir gösterge olan genç işsizliğinin yetişkin işsizliğine oranı %2.3 ile yetişkin işsizliğinin yaklaşık iki buçuk katıdır (Tablo 6).

21 TÜSİAD, *Demografik Fırsat Penceresi*, TÜSİAD Yayınları No. TÜSİAD-T/99-1-251, İstanbul, Ocak 1999, s.21,22.

22 Utku Erdayı, "Dünyada Genç İşsizliği Sorununun Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye", *Çalışma ve Toplum*, 2009/3, Birleşik Metal İş Sendikası, İstanbul, 2009, s.138.

23 UNDP, *Human Development Report, Youth in Turkey*, 2008, p.87.

24 TÜSİAD, *Demografik Fırsat Penceresi*, s.21.

25 TÜİK, ADNKS 2009 Nüfus Sayım Sonuçları, *Haber Bülteni* S. 15, Ankara, 25 Ocak 2010, s.2.

Tablo 6’da görüleceği gibi, 2000–2009 yılları arasında işgücüne katılma oranı %49.9’dan %47,9’a, istihdam oranı %46,7’den %41,2’e düşmüş; işsizlik oranı %6,5’den %14’e, genç işsizliği kayda değer bir artışla %13.1’den %25,3’e yükselmiştir. Söz konusu dönem itibariyle genç nüfus üretime yeterince katılamamış, nüfus artış hızı düşmüş; ancak genç işsizliği önemli bir sorun olarak varlığını devam ettirmiştir.

V. GENÇ İŞSİZLİĞİNİN NEDENLERİ

Dünyada ki birçok ekonomide, işgücü piyasası ve işsizliğin en belirgin özelliklerinden biri, genç işsizlik oranlarının yetişkin işsizlik oranlarından daha yüksek olmasıdır (Tablo 1). Bu durum, Türkiye’de de işsizliğin en belirgin özelliklerinden biridir. Ancak, gençler arasında işsizliğin yetişkinlere göre daha yaygın olması genç işsizlik sorununun genel işsizlik sorunundan soyutlamamıza imkan vermez. Çünkü ekonominin istihdam performansının düşüklüğü, çalışma hayatına ve genel ekonomiye ait izlenen istihdam daraltıcı politikalar genel işsizlik kadar genç işsizliğinin de artmasına neden olmaktadır²⁶. Genç yaş grubunda işsizlik oranının yetişkinlere göre daha fazla olması, gençlerin bu nedenlerden daha fazla etkilenmelerinden kaynaklanmaktadır²⁷.

Ekonomide yatırım ve tam istihdama odaklı iktisat politikaları uygulanmaması ve işgücü piyasasına yönelik izlenen politika ve değişmelerin yanı sıra, ekonomideki dönemsel düşüşler, asgari ücretlerdeki artışlara dayalı genç işgücü talebinin düşük olması ve genç işgücünün niteliklerindeki eksiklikler genç işsizliğine etki eden nedenler arasında yer alır²⁸. Bugün genç işsizliği, küreselleşme, bilgi ve teknoloji çağının beraberinde getirdiği genel sorunlar, işgücü piyasasına yönelik izlenen politika ve piyasanın kendi iç dinamiklerinin neden olduğu sorunlardandır.

²⁶ Tuğrul Kutatgobilik, “Genç İşsizliği Sempozyumu Açılış Konuşmaları”, 13 Mart 2007 TİSK Akademi Dergisi, C.2, Özel Sayı: I, Ankara, 31 Mayıs 2007, s. 9.

²⁷ Gülten Kazgan, “Avrupa Topluluğu Ülkelerinde ve Türkiye’de genç İşsizliği”, Cahit Talas’a Armağan, Mülkiyeliler Birliği Vakıf yayınları, No: 9, Ankara 1990, s.366.

²⁸ ILO, *Employing Youth: Promoting Employment Intensive Growth: Report for the Interregional Symposium on Strategies to Combat Youth Unemployment and Marginalization*, ILO, Geneva 2000, p.44; Naci Gündoğan, “Genç İşsizliği ve AB’ne Üye Ülkelerde Uygulanan Genç İstihdam Politikaları”, s.68.

Bu nedenlerin ışığında, Türkiye’de genç işsizliğini ekonomiyi tehdit eder boyutlarda artıran nedenleri genel hatlarıyla şöyle belirtebiliriz:

Eğitim sistemi ile işgücü piyasası arasında etkin bir bağ kurulamamıştır²⁹. Bundan dolayı eğitim sistemi, ekonominin ihtiyaçlarını karşılayacak bilgi ve beceriye sahip işgücü yetiştirilmesinde yetersiz kalmaktadır. Ekonominin istihdam sağlama performansı düşüktür³⁰. İşgücüne yeterli sayıda istihdam ve iş alanı sağlanamamaktadır. 15-24 yaş grubu gençlerin iş piyasasına ilk kez girmeleri, piyasayla ilgili yeterli bilgiye sahip olmamaları, iş tecrübesi yetersizlikleri ve bu bağlamda işverenler tarafından ek maliyet yaratmaları yüzünden tercih edilmemeleri; gençlerin aile sorumlulukları olmadığından işi çabuk terk etmeleri ve esnek yaşam tarzlarının beraberinde getirdiği dezavantajlar genç işsizliğini artırmaktadır³¹.

Toplam talepteki düşme aynı zamanda işgücü talebini de düşürmekte ve buna bağlı olarak genç işgücüne olan talepte düşmektedir. Bu çerçevede genel talep ve işgücü piyasasındaki dalgalanmalar genç işsizliğinin artmasına neden olmaktadır³².

Gençler “iş beğenme” aşamasında olmaları münasebetiyle çeşitli işleri deneyerek kendilerine en uygun işi bulmaya çalışmaktadırlar. Bu süreçte kendileri haricinde aile sorumlulukları olmadığından dolayı daha düşük ücret almaya eğilimli olmaları işsizliği artırıcı etki yapmaktadır³³. Kayıtdışı ekonominin varlığı ve gençleri işten çıkarmanın yetişkinlere göre maliyetinin düşük olması ve bunların yanı sıra ekonomide uygulanan IMF (Uluslararası para Fonu)-DB (Dünya Bankası) yönlendirmeli ekonomi politikaları istih-

²⁹ Murat Başesgioğlu, “Genç İşsizliği Sempozyumu Açılış Konuşması”, 13 Mart 2007, , *TİSK Akademi Dergisi*, C.2, Özel Sayı: I, Ankara, 31 Mayıs 2007, s.13.

³⁰ Bülent Pirlar, “Genç İşsizliği Sorunu ve Çözümüne Yönelik Politikalar”, *TİSK Akademi Dergisi*, C.2, Özel Sayı: I, Ankara, 31 Mayıs 2007, s.149.

³¹ Yücel Uyanık, Eyüp Bedir, Rosetta Planının Analizi ve Türkiye’nin Sosyo-Ekonomik Şartlarında Uygulanabilirliği, s.2, <http://ab.calisma.gov.tr/belgeler/RosettaPlaniRapor-GaziUniversitesi.doc>. 25.01.2010.

³² Barış Seçer, “Uluslar arası Boyutuyla Genç İşsizlik ve Gençlere Yönelik İstihdam Politikaları”, *TİSK Akademi Dergisi*, C. 1, S.2, Ankara, 30 Eylül 2006, s.81.

³³ Niall O’Higgins, *Youth Unemployment and Employment Policy: A Global Perspective*, International Labour Organization, Geneva 2001, p.40.

damı baskı altında tutarak işsizlik yaratmakta ve genç işsizliğini bugünkü boyutlara taşımaktadır³⁴.

Bu genel nedenlerin yanı sıra, Sanders Korenman ve David Neumark tarafından yapılan araştırmada, genç nüfusun büyüklüğü de genç işsizliğini artıran bir faktör olarak görülmektedir³⁵. Ancak bu çalışmada ulaşılan sonuçta göre, yetişkin işsizlik oranının, genç işsizliği üzerinde ki etkisi, genç nüfus büyüklüğüne göre daha fazladır.

İşsizlik yardımlarının, gelir güvencesi sağlamaya yönelik önemli bir işgücü piyasası düzenlemesi olarak işsizliği artırıcı bir etki yapmakta olduğu ileri sürülmekle birlikte, işsizlik yardımlarının işsizlik üzerindeki etkisi her ülke için geçerli değildir³⁶. Bu yardımların en önemli özelliği, yoksulluk düzeyinin azaltılmasıdır.

Genç işçiler, işletme içi eğitimden daha az yararlanmış olmaları münasebetiyle işten çıkarılmaları durumunda işletmenin kaybı yetişkin kıdemli işçilere göre daha az olmaktadır. Bu durum işverenler açısından genç işçileri işten çıkarmada yetişkin işçilere göre daha düşük maliyetli görülmektedir. Bunun yanı sıra genç işçiler, çalışma hayatına getirilen şartlar nedeniyle, iş güvencesi yasaları kapsamına girmemektedirler. İş güvencesi yasaları, bir hak kazanma süresi gerektirmekte ve işten çıkarma tazminatı, işte kalınan süre ile belirlenmektedir. Bu nedenle işverenler genelde *işe son giren ilk çıkar* yaklaşımını benimsemektedirler³⁷. Fakat OECD ülkelerinde Sandrine Cazes ve Alena Nesporova tarafından yapılan araştırmada genç işsizliği ile iş

34 Aziz Konukman "Genç İşsizliği Sorununun Çözümü İstihdam Stratejisinden Geçiyor", *TİSK Akademi Dergisi*, C. 2, Özel Sayı. I, s.138, 143.

35 Sanders Korenman ve David Neumark, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) üyesi 15 ülkede genç nüfusun büyüklüğü ile işsizlik arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmacılar, nüfus büyüklüğü ile işsizlik arasındaki elastikiyet oranını 0,5 olarak tespit etmişlerdir. Bu durumda genç nüfustaki %10 artış, genç işsizliğini %5 arttırmaktadır. Ancak yetişkin işsizliği ile genç işsizliği arasındaki elastikiyet oranı 0,7'dir. Sanders Korenman, David Neumark, *Cohort Crowding and Youth Labor Markets: A Cross-National Analysis*. NBER Working Paper No: 6031, Cambridge 1997, p.31,32.

36 Niall O'Higgins, "Recent Trends In Youth Labour Markets And Youth Employment Policy In Europa And Central Asia" *CELPE- DISES Discussion Paper* 85. Ottobere,2004,p.36,37.

37 Niall O'Higgins, *Youth Unemployment and Employment Policy: A Global Perspective*, International Labour Organization, Geneva 2001, p.41.

güvencesi yasalarının arasında ilişkinin zannedildiği kadar güçlü olmadığı tespit edilmiştir³⁸.

VI. GENÇ İŞSİZLİĞİNİN SONUÇLARI

Genel işsizlik sorunu gibi, genç işsizliği de toplumsal ve ekonomik açıdan ciddi sonuçları olan bir sorundur. Gençlerin toplumun dinamik kanadını oluşturması, ülkelerin geleceğinin genç nüfus gücüne ve bu nüfusun niteliğine bağlı olması işgücü piyasasına girişte dezavantajlı durumda bulunan gençler açısından istihdam edilebilirliği artıran politikaların önemini artırmaktadır.

Genç işsizliği; toplumun verimliliğini ve üretim kapasitesini etkilemekte, yetişmiş işgücü istihdam edilerek üretime katılmadığından, topluma ek maliyet olarak geri dönmektedir. Kalkınma süreçlerinde toplumlarda sosyo-ekonomik kayıplar meydana getirmektedir³⁹. Gençlerin kendi başlarına sorumluluk üstlenerek yetişkinliğe geçmelerini geciktirmekte, eğitilmiş işgücünün istihdam dışı kalmasıyla kendi alanındaki gelişmeleri takip edememesine neden olmaktadır. Ayrıca, iş bulma beklentisinin azalmasıyla psikolojik ve ailevi sorunlar yaratmakta; bu da işgücünde yetenek kaybına, toplumda huzursuzluğa yol açmakta, işsizlikten kaynaklanan ekonomik ve toplumsal huzursuzluğun etkisiyle toplumsal ve demokratik sürece tepki doğurmaktadır⁴⁰. Uzun süreli genç işsizliğine bağlı olarak politik marjinalleşme ve siyasal sisteme güvenmeme gençler arasında yaygınlaşmakta; bunun sonucu olarak devrimci politik düşünceler destek bulmaktadır⁴¹. Genç işsizliği nedeniyle toplumların ödediği en ağır bedel, gençlerin kendisini gerçekleştirmelerine ve üretime katkıda bulunmalarına imkan tanımayan topluma duy-

38 Sandrine Cazes, Alena Nesporova; "Balancing Flexibility and Security in Central and Eastern Europe", (Çevrimiçi) <http://www.ofce.sciences-po.fr/pdf/revue/03-89bis.pdf> 09.02.2010.

39 Gülay Aslantürk, "Küresel İstihdam Eğilimleri ve Gençlerin İşsizliği", *TİSK Akademi Dergisi*, C.2, Özel Sayı: I, Ankara, 31 Mayıs 2007, s.54.

40 ILO, *Employing Youth: promoting Employment-Intensive Growth: Report for the Interregional Symposium on Strategies to Combat Youth Employment and Marginalization*, ILO, Geneva 2000, p.10.

41 Ann -Helén Bay, Morten Blekesaune, "Youth Unemployment and Political Marginalisation" *International Journal of Social Welfare*, Vol:11, No:2, 2002, p.132.

dukları tepkidir. Toplum ve demokratik süreçlere yabancılaşan gençler, suça yönelmekte ve suç ekonomisinin işçisi durumuna düşebilmektedirler⁴².

Gençliğin gücünün üretime taşınmaması sonucu, ülke teknolojik gelişmelerin gerisinde kalmakta ve küresel ekonomide rekabet gücünü hem bugün hem de gelecekte kaybetmektedir⁴³. Bireyin uzun süreli işsizliğe maruz kalması bireyin kişiliğinin zedelenmesine ve bireyde özgüven kaybına yol açar⁴⁴. Bu cümleden olmak üzere gençlerin erken yaşta ve özellikle uzun süreli işsizliğe maruz kalmaları aynı sonucu doğurur. Bu durum gençlerin ya kayıt dışı sektörde sosyal haklardan yoksun düşük gelirle çalışmalarına ya da iş aramaktan vazgeçmelerine neden olabilmektedir.

İşsiz gençlerin kendilerine, ailelerine, çevrelerine, topluma ve ekonomiye en önemli maliyeti yoksulluk ve gelir kaybıdır⁴⁵. Bu maliyetlerin insan üzerinde meydana getirdiği sosyo-ekonomik etkiler işsizliği diğer ekonomik sorunlardan ayırmaktadır. Çünkü işsizliğin birey üzerinde yarattığı gelir kaybı aile içi dayanışma ile telafi edilebilmesine rağmen ümitsizlik, korku, güvensizlik dışlanmışlık ve sefalet gibi sosyal etkileri kalıcıdır⁴⁶.

Genç birey, işsizliği başarısızlık ve yenilgi olarak görür. Gençlerde gelişen bu duygu, genç bireyin ruh sağlığını bozar ve davranış bozukluklarına neden olacaktır⁴⁷. Bunun sonucunda gençte kırılma ve yaramazlık ve tembelleme hissi gelişerek bireyin toplumdan dışlanmasına neden olacaktır⁴⁸. Üretici potansiyeli yüksek olan genç iş gücü, üretime katılabildiği ölçüde ülkenin kalkınması açısından önemli bir kaynaktır. Aksi takdirde beşe-

42 İlkay Savcı, "Genç İşsizliği: Eğitim ve İstihdamda Sorunlar, Çözüm Arayışları", *TISK Akademi Dergisi*, C.2, Özel Sayı: 1, Ankara, 31 Mayıs 2007, s.97.

43 Bülent Pırler, "Genç İşsizliği ve Çözmeye Yönelik Politikalar", s.148.

44 J. Blake Turner, "Economic Context and the Health Effects of Unemployment", *Journal of Health and Social Behavior*, September 1995, <http://www.earlylearning.ubc.ca/documents/development-health/Turner%20JB,%201995.pdf> 01.02.2010

45 İlkay Savcı, "Genç İşsizliği: Eğitim ve İstihdamda Sorunlar, Çözüm Arayışları", s.94.

46 Berrin Ceylan Ataman, *İşgücü Piyasası ve İstihdam Politikalarının Temel Prensipleri*, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 2000, s.1

47 Torild Hammert, "History Dependence in Youth Unemployment", *European Sociological Review*, Vol.13 (1), 1997, p.19.

48 Nurhan Yentürk, Cem Başlevent, "Türkiye'de Genç İşsizliği", s.2 <http://genclik.bilgi.edu.tr/docs/TurkiyedeGencIssizligi.pdf> 17.10.2009.

ri sermaye kaybına neden olmaktadır. Gençlerin üretim potansiyellerinin kullanılmaması özgüvenlerinin ve cesaretlerin yıkılması yoksulluk ve kötü yaşam şartları ile eğitim sisteminde ki bozuklukların birleşmesi gençlerin hayatları boyunca başarıya ulaşmalarına engelleyen bir kısır döngüye yol açmaktadır⁴⁹.

Kısaca genç işsizliği, işsiz gençten başlayarak aile, toplum ve giderek ülke düzeyine yayılan, ekonomik, toplumsal, kültürel birtakım sorunlar ve huzursuzluklar zincirini ortaya çıkarmaktadır. Tüm bunlar dikkate alındığında genç işsizliği çözülmesi zorunlu bir sosyal sorun olarak kabul edilmelidir.

VII. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Sosyal olayları tek faktöre bağlamak mümkün olmadığı gibi sosyal olayların sonuçları da her zaman aynı olmayabilir. Genç işsizliği, sosyal sonuçları itibariyle çok boyutlu bir nitelik taşımaktadır. Dolayısıyla sosyo-ekonomik şartlar, konjoktür değişimleri ve yapısal nedenlerle farklı sonuçların çıkması da mümkündür. Genç işsizliğinin varlığı bir ekonomide gençliğin üretici gücü ve dinamizmine bağlı olarak; yeni işlerin keşfi ve ortaya çıkması, buna bağlı yeni istihdam alanlarının oluşması, ekonominin yeni iş ve yeni meslekler kazanması açısından avantaja dönüştürülebilir. Bu bağlamda ekonomiler, yeni iş ve mesleklerle tanışabilirler. Çünkü işsizlik sorununa maruz kalan genç, bu sorunun çözümü noktasında bütün yeteneklerini ve enerjisini ortaya koyarak, yeni iş denemeleri yapacaktır. Bu süreçte gelecek için çaba ve gayret sarfedecek genç birey, sosyal sorunların artmasında rol oynayabilir.

Her ne kadar genel kabul gören fikir, genç işsizliğinin büyümesi diğer sosyo-ekonomik sorunların derinleşmesine neden olacağı yönünde ise de, tersi bir durumda doğabilir. Değişen şartlar sosyal olayların sonuçlarını da değiştirebilir. Genç işsizliği sosyo-ekonomik sorunları belli şartlarda artırıcı rol oynayabilir. Ancak bu durum kati doğru olamaz.

Bir ekonomide yeni iş fikirlerinin geliştirilmesi hem ekonomi açısından hem de bireyler açısından ve gelecekte sağlanacak yeni istihdam alanları açısından fevkalade önemlidir. Bu açıdan genç işsizliğinin iyi yönetilmesi ve yönlendirilmesi durumunda, kötümser bir sonuç yerine avantaja dönüşmüş

⁴⁹ Elizabet Moris, *Globalization and its Effects on Youth Employment Trends in Asia*, Bangkok, 28-30 March 2006, s.8 http://secint50.un.org/esa/socdev/unyin/workshops/regm_asia_ilo_elizabeth_morris_paper.pdf 09.01.2010.

bir sonuçla da karşılaşılabilir. Bugün bilgi teknolojisine dayalı iş ve istihdam alanlarının oluşu, genç işgücünün bu alandaki yeteneklerine bağlı olarak gelişmektedir. Dolayısıyla genç işsizliği değerlendirilirken bu boyutunun da hesaba katılması lazım gelir. Aksi takdirde tek taraflı ve kötümser bir tablo, ne sorunun çözümüne katkı sağlar, ne de geleceğe dair umut verir.

Ayrıca gençler üretim süreci içinde bir yandan iş ararken diğer taraftan iş bulma kabiliyetini artırmaya yönelik gayret içinde olmaktadır. Bu süreçte gençler vasıf düzeylerini yükseltmeye yönelebilir ya da yeni vasıf edinme arayışlarına girebilirler. Bunlardan, yurtdışı eğitim imkânları, bireysel gelişim ve mesleki beceri kurslarına katılma, aktif işgücü programlarına katılma bu cümledendir

Soruna işveren açısından yaklaştığımızda, genç işsizler, üretimde işçilik maliyetlerinin düşmesine ve en iyi, en vasıflı işgücünün istihdamına, karşılığın artmasına imkân sağlayacaktır. Bunların yanı sıra, gençliğin yaratıcı gücünün üretime taşınmasında ve yeni iş fikirlerin geliştirilmesinde de etkin bir rol oynayabilirler.

Bir ülkenin uzun vadeli ekonomik kalkınma potansiyelinin en önemli unsurlarından biri yüksek vasıflı istihdama kazandırılmış genç insan kaynağıdır. Bu bakımdan genç işgücü, ekonomilerin geleceği açısından önemli bir kaynaktır. Gençliğin gücünün üretime katılamaması ise, günümüz toplumlarının en önemli sorunlarından biridir. Genç nüfusa istihdam imkânları sağlanması, ekonominin uzun vadedeki istikrarı ve büyümesi açısından önemli bir bileşendir. Bu cümleden olmak üzere Türkiye’de istihdam sağlama, hem genel bir sorun, hem de gençlere istihdam sağlama özel bir sorundur. Dolayısıyla genç işsizliğini, genel işsizlikten ayrı düşünmemiz mümkün gözükmemektedir.

Türkiye’nin en büyük ve en önemli kaynağı, sahip olduğu genç nüfustur. Ancak, bu kaynak işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikli, bilgi ve beceri düzeyi yüksek bir hale getirildiği takdirde avantaj yaratacak bir değer haline gelecektir. Mevcut durum, bu kaynaktan gereğince yararlanılmadığı yönündedir. Bunun nedeni, ekonomide kabul edilen sanayileşme stratejileri ve işgücü piyasasının yapısı olabileceği gibi uygulanmakta olan istihdam politikaları da olabilir.

Bu bağlamda çalışmada ulaşılan sonuçları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

İşsizlik ve istihdam bütün dünyada ve Türkiye’de en önemli sorunlardan biridir. Küresel krizinde etkisiyle, gelişme düzeyi ne olursa olsun bütün ekonomilerde artmıştır. Buna paralel olarak genç işsizliği oranları da %10 - %25 arasında oldukça yüksektir. Genç işsizliğinin yetişkin işsizliğine oranı dünyada ve bölgelere göre %2 ile %4 arasındadır. Dolayısıyla dünyada genç işsizliği, yetişkin işsizliğinin 2 ile 4 katı arasında değişmektedir. Genç işsizliğinin en yüksek olduğu ekonomiler ve bölgeler ise, %21.5 ile Orta ve Güneydoğu Avrupa ve Bağımsız devletler topluluğu, %22.3 ile Ortadoğu ve %24.7 ile Kuzey Afrika bölgesi ve ekonomileridir (Tablo 1 ve Tablo 2). Bu durum gelişmiş ülkeler, Avrupa Birliği ülkeleri ve OECD ülkeleri içinde artış eğilimindedir (Tablo 4).

Türkiye’de gençler, işgücü piyasasına ilişkin sorunlardan, yetişkinlere oranla daha fazla etkilenmektedirler. Hem genelde hem de gençlerde, işgücüne katılım oranı ve bunun yanısıra istihdama katılım oranı düşüktür. 2009 yılı sonu itibariyle genel işgücüne katılım oranı %47.9, istihdam oranı ise %41.2’dir. Bu durum gençler için işgücüne katılma oranı %38.7, istihdam oranı ise %30.3’tür. Buna paralel olarak işsizlik oranı da oldukça yüksektir. İşsizlik ve genç işsizliği, dünyadaki genel değerlerden, Avrupa Birliği ve OECD ülkelerinden daha yüksektir (Tablo 1 ve Tablo 4). 2009 yılı sonu itibariyle genel işsizlik oranı %14, yetişkin işsizlik oranı %11.6 iken genç işsizliği yetişkin işsizliğinin iki katından daha fazla (%25.3) ve genel işsizlik oranının yaklaşık iki katıdır (Tablo 6). Bu durum, istihdamın işgücüne paralel bir artış göstermediğini ve önlem alınmadığı takdirde sorunun derinleşeceği anlamına gelmektedir.

Türkiye’de yaklaşık 1 milyon işsiz genç vardır (Tablo 6). Bu haliyle, hiçbir Avrupa ülkesinin sahip olmadığı kadar genç işsiz kitlesine sahiptir. Bu ise gençliğin gücünün üretime taşınmadığı, önemli sayıda üretici genç nüfusun ziyan edilmekte ve hiçbir üretim faaliyetine katkıda bulunamadığı anlamına gelmektedir. Hâlbuki Türkiye’nin israf edeceği en küçük bir kaynağı olmadığı gibi kaynaklarını verimsiz kullanmak gibi bir lüksüde söz konusu değildir.

Tablo 3 ve Tablo 5’de, 2000 yılı ve sonrasındaki ulusal ve uluslararası verilerde görüldüğü gibi, işsizlik ve istihdam sorununun ekonomik büyüme ile aşılamayacağı da ortaya çıkmıştır. Son yıllarda, özellikle 2002 – 2006 arası ekonominin beklenen ekonomik gelişmeyi göstermiş olduğu ve güçlü bir ekonomik büyüme olduğu ileri sürülse de, ekonomi istihdam yaratama-

mıştır. İstihdam yaratamayan ekonomik gelişmenin ise, kalıcı olacağı tartışılır bir durumdur. Çünkü büyümenin istihdam yaratma etkisini artırmak, ekonomik istikrara ve sosyal politikalara da bağlıdır. Bu münasebetle, işsizlikle mücadele de ekonomik politikalara eşlik edecek güçlü sosyal politikalara da ihtiyaç vardır.

Dünyada istihdamı artırmaya yönelik genel kabul görmüş politikalar; eğitim ve aktif iş gücü politikalarıdır. Genç işsizliğine yönelik olarak da bu politikalar öngörülmektedir. Ancak gençliğin homojen bir yapıya sahip olmaması ve yüksek bir hareketlilik eğilimine sahip olması, sorunun görüldüğünden daha kompleks olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla sorunun çözümüne yönelik ekonomilerde başvurulan mesleki eğitim ve genç istihdamının teşviki gibi teknik önlemlerle soruna yaklaşmak, sorunu küçümsemekten öte bir şey olmayacak ve sorunu çözmek yerine gizleyecektir. Bu münasebetle, soruna ekonomik, sosyal ve kültürel yönleriyle bakan disiplinler arası bir yaklaşıma ihtiyaç vardır. Ayrıca sorunun çözümüne konuyla ilgi sosyal tarafların, özellikle işverenlerin aktif katılımının sağlanması gerekmektedir.

Genç işsizliği, genel işsizliğin bir parçası olduğundan dolayı, genel olarak istihdamı artırıcı politikalara ve yeni istihdam alanlarına ihtiyaç vardır. Dolayısıyla, yalnız gençler arasında işsizliğin önlenmesine yönelik uygulanan genç istihdamının teşviki, genel işsizlik düzeyinin düşürülmesinde etkili olamayacağı gibi, işsizliğin genç kategorisinden diğer bir kategoriye transfer edilmesinden başka bir şey değildir. Dolayısıyla işsizlik, her durumda ve nüfusun bütün kategorileri (genç, yetişkin, kadın, özürlü, göçmen v.b) için önlenmesi gereken bir sorundur. Bu bağlamda esas olan genel işsizlik sorununun çözümü ve buna yönelik politikaların geliştirilmesidir.

Genç işsizliğini genel işsizlik içinde önemli kılan, bir toplumun kendini yeniden üretmek süreci olan gençlik döneminde yaşanan sorunlar, toplumun hem bu gününü, hem de geleceğini derinden etkilemesidir. Ayrıca bugünün gençliğinin sorunlarını çözmek, aynı zamanda geleceğin yetişkinlerinin sorunlarını çözmeyi ifade edeceğinden; bugün genç işsizliği sorununa çözüm bulmak, geleceğin yetişkinlerinin istihdam sorununu çözmek anlamına gelmektedir.

Kısacası genç işsizliği, gençlerin ve tabi ülkelerin geleceği açısından çözümlenmesi zorunlu olan bir sorundur. Çünkü söz konusu sorun, hem gençlerin tüm hayatını etkileyen bozukluklara, hem de ülkelerin geleceği açısından telafisi mümkün olmayan beşeri sermaye kaybına neden olmaktadır. Bunla-

rın yanında, genç işsizliği sosyal sonuçları itibariyle çok boyutlu bir nitelik taşımaktadır. Bu nedenle gençliğin gücünü üretime taşıyacak ve avantaja dönüştürecek, ulusal politikaları devreye sokmak ve bu politikaların etkinliğini arttırmak gerekmektedir.

EKLER:**Tablo. 1: Dünyada ve Bölgelere Göre (2000-2009) İşsizlik Oranları (%)**

Genel İşsizlik Oranları	2000	2001	002	003	004	005	2006	2007	2008	2009*
Dünya	6.2	6.3	6.4	6.5	6.4	6.3	6.0	5.7	5.8	6.6
Gelişmiş Ekonomiler ve AB	6.6	6.7	7.3	7.3	7.1	6.8	6.3	5.7	6.0	8.4
Orta ve Güneydoğu Avrupa, Bağımsız Devletler Topluluğu	10.8	10.3	10.1	10.1	9.9	9.4	9.1	8.4	8.3	10.3
Doğu Asya	4.5	4.5	4.4	4.3	4.2	4.2	4.0	3.9	4.3	4.4
Güneydoğu Asya ve Pasifik	5.0	5.8	6.0	6.2	6.4	6.4	6.0	5.4	5.3	5.6
Güney Asya	4.6	4.6	4.6	4.7	5.3	5.3	5.2	5.0	4.8	5.1
Latin Amerika ve Karayipler	8.6	8.9	9.1	9.1	8.5	8.1	7.4	7.0	7.0	8.2
Ortadoğu	9.5	10.9	10.8	12.1	9.2	9.8	10.1	9.3	9.2	9.4
Kuzey Afrika	14.1	13.6	13.4	13.1	12.3	11.5	10.5	10.4	10.0	10.5
Sahra Altı Afrika	7.9	8.1	8.1	8.2	7.9	7.9	7.8	7.7	7.6	8.2
Genç İşsizlik Oranları										
Dünya	12.5	12.7	13.1	13.1	13.0	13.0	12.5	11.9	12.2	13.4
Gelişmiş Ekonomiler ve AB	13.1	13.4	14.3	14.5	14.2	13.9	13.0	12.2	13.1	17.7
Orta ve Güneydoğu Avrupa, Bağımsız Devletler Topluluğu	19.4	18.9	19.1	19.7	19.1	18.5	18.9	17.5	18.1	21.5
Doğu Asya	9.3	9.3	9.2	9.0	9.0	8.9	8.7	8.4	9.2	9.0
Güneydoğu Asya ve Pasifik	13.3	13.9	16.2	16.2	17.0	17.9	17.2	14.8	15.6	15.3
Güney Asya	10.4	10.4	10.2	9.9	10.5	10.6	10.2	10.1	10.1	10.7
Latin Amerika ve Karayipler	15.8	16.3	17.0	17.4	16.6	16.1	15.1	14.4	14.8	16.6

Ortadoğu	18.9	21.9	21.7	23.5	18.7	20.2	20.4	18.3	18.8	22.3
Kuzey Afrika	28.8	29.2	28.1	27.7	27.5	27.9	25.0	25.2	24.1	24.7
Sahra Altı Afrika	11.7	11.9	12.1	12.1	11.8	11.6	11.5	11.4	11.3	12.6
Yetişkin İşsizlik Oranları										
Dünya	4.6	4.7	4.8	4.8	4.8	4.7	4.5	4.2	4.4	5.0
Gelişmiş Ekonomiler ve AB	5.6	5.6	6.2	6.2	6.1	5.8	8.3	4.8	5.0	7.0
Orta ve Güneydoğu Avrupa, Bağımsız Devletler Topluluğu	9.2	8.7	8.4	8.3	8.2	7.8	7.4	6.8	7.4	8.3
Doğu Asya	3.4	3.4	3.4	3.3	3.2	3.2	3.1	2.9	3.3	3.5
Güneydoğu Asya ve Pasifik	2.5	3.5	3.1	3.4	3.5	3.4	3.2	3.0	2.8	3.4
Güney Asya	2.7	2.7	2.8	3.0	3.7	3.7	3.6	3.5	3.5	3.5
Latin Amerika ve Karayipler	6.3	6.6	6.7	6.7	6.1	5.8	5.3	5.2	5.3	6.1
Ortadoğu	6.3	7.1	7.0	8.2	6.1	6.4	6.8	6.8	6.1	5.8
Kuzey Afrika	9.4	8.8	8.9	8.6	7.7	6.7	6.4	6.6	6.3	6.5
Sahra Altı Afrika	6.3	6.5	6.5	6.6	6.4	6.4	6.4	6.2	6.2	6.5

Kaynak: ILO, *Global Employment Trends*, International Labour Office, Geneva, May 2009, s.23,24; ILO, *Global Employment Trends*, International Labour Office, Geneva, January 2010, s. 46,47

*Ortalama Tahmini değerdir

Tablo.2: Dünyada ve Bölgelere Göre Genç İşsizliğinin Yetişkin İşsizliğine Oranı(%)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009*
Dünya	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.8	2.8	2.8	2.8	2.7
Gelişmiş Ekonomiler ve AB	2.3	2.4	2.3	2.3	2.3	2.4	2.5	2.5	2.6	2.5
Orta ve Güneydoğu Avrupa, Bağımsız Devletler	2.1	2.2	2.3	2.4	2.3	2.4	2.6	2.6	2.4	2.6

Topluluğu										
Doğu Asya	2.7	2.7	2.7	2.7	2.8	2.9	2.8	2.9	5.8	2.6
Güneydoğu Asya ve Pasifik	5.3	4.0	5.2	4.8	4.8	5.3	5.4	4.9	5.6	4.5
Güney Asya	3.8	3.8	3.6	3.3	2.8	2.9	2.8	2.9	2.9	3.1
Latin Amerika ve Karayipler	2.5	2.5	2.5	2.6	2.7	2.8	2.8	2.8	2.8	2.7
Ortadoğu	3.0	3.1	3.1	2.9	3.1	3.2	3.0	2.7	3.1	3.8
Kuzey Afrika	3.1	3.3	3.2	3.2	3.6	4.2	3.9	3.8	3.8	3.8
Sahra Altı Afrika	1.9	1.8	1.9	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.8	1.9

Kaynak: Tablo 1 değerlerinden hesaplanmıştır.

*Ortalama Tahmini değerdir.

Tablo.3: Dünyada ve Bölgelere Göre Yıllık Büyüme Oranı (2000-2009) (%)

	2000	001	002	003	004	005	006	007	2008	2009*
Dünya	4.7	2.3	3.0	3.6	4.9	4.5	5.1	5.2	3.0	-1.1
Gelişmiş Ekonomiler ve AB	3.6	0.8	1.7	1.9	3.1	2.6	2.9	2.6	0.6	-3.5
Orta ve Güneydoğu Avrupa, BağımsızDevletler Topluluğu	6.6	5.1	4.1	7.0	8.3	7.0	7.9	7.6	4.5	-6.5
Doğu Asya	8.2	6.6	7.6	8.1	8.9	8.9	10.0	11.2	7.3	6.1
Güneydoğu Asya ve Pasifik	5.7	2.8	4.4	5.7	6.5	5.9	6.2	6.5	4.4	0.5
Güney Asya	5.3	4.1	4.8	6.6	7.6	8.8	9.1	8.7	6.6	5.0
Latin Amerika ve Karayipler	4.0	0.6	-0.1	2.2	6.0	4.7	5.7	5.7	4.2	-2.5
Ortadoğu**	-	-	-	7.8	6.4	5.8	5.5	6.1	4.9	1.4
Kuzey Afrika**	-	-	-	5.7	4.7	5.0	6.1	5.8	5.5	3.7
Ortadoğu ve Kuzey Afrika	4.5	3.2	3.2	-	-	-	-	-	-	-
Sahra Altı Afrika	2.7	3.4	3.2	4.9	7.2	6.1	6.3	6.8	5.4	1.2

Kaynak: ILO, *Global Employment Trends*, ILO Publishing, Geneva, January 2004,p.3: ILO, *Global Employment Trends* , International Labour Organization Geneva, January 2009, p.27: ILO, *Global Employment Trends* , International Labour Organization Geneva, January 2010, p.45

*Tahmini değer, **Ortadoğu ve Kuzey Afrika 2003 yılına kadar hesaplamalarda birlikte hesaplanmış olduğundan 2003 yılına kadar aynı satırda verilmiştir.

Tablo.4: Gelişmiş Bazı Avrupa, AB, OECD Ülkeleri ve Türkiye’de (2000-2009) Genç İşsizliği Oranları (%) (15-24 Yaş)

Ülkeler	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Avustralya	11.8	12.9	12.7	12.2	11.6	10.7	10.0	9.4	8.9	
Belçika	15.2	15.3	15.7	19.0	17.5	19.9	18.9	19.2	14.3	
Kanada	12.6	12.8	13.7	13.6	13.4	12.4	11.6	11.2	11.6	
Danimarka	6.7	8.3	7.1	9.8	7.8	7.9	7.6	7.2	7.2	
Fransa	20.7	18.7	20.2	21.5	22.7	20.2	21.3	18.7	18.1	
Almanya	8.4	8.3	9.8	10.6	12.6	15.2	13.6	11.7	10.4	
İtalya	29.7	27.0	26.3	26.3	23.5	24.0	21.6	20.3	21.3	
Japonya	9.2	9.7	10.0	10.2	9.5	8.6	8.0	7.7	7.2	
İngiltere	11.8	10.5	11.0	11.5	10.9	12.2	13.9	14.4	14.1	
ABD	9.3	10.6	12.0	12.4	11.8	11.3	10.5	10.5	12.8	
EU-15	15.6	14.0	14.7	15.7	16.0	16.4	15.8	14.8	14.9	
EU-19	17.6	16.8	17.5	18.2	18.3	18.3	17.1	15.3	15.1	
OECD Avrup	16.6	16.4	17.5	18.3	18.2	18.2	17.1	15.7	15.6	
Top.OECD	11.8	12.2	13.1	13.8	13.7	13.3	12.4	11.9	12.4	
Türkiye	13.1	16.2	19.2	20.5	19.7	19.3	18.7	20.0	20.5	25.3

Kaynak: OECD, *Employment Outlook* 2004, OECD Publishing, Paris,2005, pp. 297,298,299; OECD, *Employment Outlook* 2007, OECD Publishing, Paris, 7 June 2007, pp.249,250,251; OECD, *Employment Outlook: Tackling the Jobs Crisis*, OECD Publishing, Paris, 16 September 2009, pp.255, 256, 257;

Tablo.5: Bazı Gelişmiş Ülkeler ve Türkiye’de Ekonomik Büyüme (%) (2000-2009)

Ülkeler	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009*
Almanya	3.2	1.2	0.0	-0.2	1.3	0.7	3.2	2.5	1.2	-4.8
Avustralya	3.4	2.1	4.2	3.0	3.8	2.8	2.8	4.0	2.4	0.8
Belçika	3.8	0.8	1.5	1.0	2.8	2.2	3.0	2.6	1.0	-3.5
Danimarka	3.5	0.7	0.5	0.4	2.3	2.4	3.3	1.6	-1.2	-3.0
Fransa	4.1	1.8	1.1	1.1	2.3	1.9	2.4	2.3	0.3	-2.2

İngiltere	3.9	2.5	2.1	2.8	3.0	2.2	2.9	2.6	0.7	-4.5
İtalya	3.7	1.8	0.5	0.0	1.5	0.7	2.0	1.6	-1.0	-5.3
Japonya	2.9	0.2	0.3	1.4	2.7	1.9	2.0	2.3	-0.7	-5.6
Kanada	5.2	1.8	2.9	1.9	3.1	3.0	2.9	2.5	0.4	-2.6
ABD	4.1	1.1	1.8	2.5	3.6	3.1	2.7	2.1	0.4	-2.5
AB-15	3.9	2.0	1.2	1.2	2.4	1.8	3.0	2.6	0.6	-4.2
TÜRKİYE	6.8	-5.7	6.2	5.3	9.4	8.4	6.9	4.7	0.9	-6.0**

Kaynak: DPT, *Uluslararası Ekonomik Göstergeler*, Ankara 2009, s.16; *(Tahmini)United Nations (UN), *World Economic Situation and Prospects 2010*, New York, 2010, p. 145, 148; **Mehmet Şimşek, “Bütçe

Gerçekleşmeleri Konuşması 15 Ocak 2010” http://www.maliye.gov.tr/basin_aciklama/2010/SayinBakaninButceGerceklesmeleriBasinToplantisi15.01.2010son.doc 20.01.2010

Tablo.6:Türkiye de İşgücü ve Genç İşgücü Değişkenleri (2000 – 2009) (15-24)

Değişkenler	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
İşgücü	23.078	23.491	23.818	23.640	24.289	24.565	23.250	23.523	24.009	25.011
T. İstihdam	21.581	21.524	21.354	21.147	21.791	22.046	22.330	21.189	21.315	21.277
İstihdam(%)	46.7	45.6	44.4	43.2	43.7	43.4	43.2	41.5	41.7	41.2
Eİ (%)	6.9	6.0	5.4	4.8	3.9	3.1	3.4	3.0	3.3	-
KİO	50.6	52.9	52.1	51.7	50.1	48.2	47.0	45.4	43.5	43.8
İKO(%)	49.9	49.8	49.6	48.3	46.3	46.4	46.3	46.2	46.9	47.9
İşsizlik (%)	6.5	8.4	10.3	10.5	10.8	10.6	10.2	10.3	11.0	14.0
YİO(%)	4.5	6.1	7.9	8.0	8.4	8.4	8.1	8.0	8.8	11.6
Genç İşgücü	5.401	5.323	5.116	4.753	4.806	4.710	4.589	4.364	4.381	-
G. İstihdamı	4.696	4.460	4.135	3.777	3.862	3.800	3.731	3.493	3.484	-
G.İstihdam(%)	37.0	35.3	33.0	30.5	31.6	31.2	30.8	30.2	30.3	-
Genç İKO	42.5	42.1	40.9	38.4	39.3	38.7	37.9	37.7	38.1	38.7
G.İşsizliği (%)	13.1	16.2	19.2	20.5	19.7	19.3	18.7	20.0	20.5	25.3
GİO/YİO (%)	2.9	2.7	2.4	2.6	2.4	2.3	2.3	2.5	2.3	2.2
Büyüme(%)	6.8	-5.7	6.2	5.3	9.4	8.4	6.9	4.7	0.9	-10.6*

İKO: İşgücüne Katılma Oranı, EİO: Eksik İstihdam Oranı, **Gİ**: Genç İstihdamı, GİO: Genç İşsizlik Oranı,
YİO: Yetişkin İşsizlik Oranı, KİO: Kayıtdışı İstihdam Oranı,

Kaynak: TÜİK, *İstatistik Göstergeler 1923-2008*, TÜİK Yayınları No: 3361, Ankara, Aralık 2009, s.161,177; Hazine Müsteşarlığı, Aylık Ekonomik Göstergeler, Hazine Müsteşarlığı Matbaası, Ankara, 17 Mart 2010, s.67,69,70; (Çevrimiçi) http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?isgucu&report=isg_durum_web_tur_top_2000_x.RDF&desformat=pdf&p_tur=1&p_kod=1&p_yas=15&p_yas1=24&p_YIL1E=999999&ENVID=isgucuEnv 19.02.2010; TÜİK, “Hanehalkı İşgücü Araştırmaları 2009 Yılı Sonuçları”, Haber Bülteni, Sayı:35, Ankara, 2 Mart 2010, s.1; T.C. Maliye Bakanlığı, *Yıllık Ekonomik Rapor 2009*, s. 7, <http://www.sgb.gov.tr> 13.10.2010

*Ocak- Haziran aylarını kapsamaktadır.

KAYNAKÇA

Aslantürk, Gülay; “Küresel İstihdam Eğilimleri ve Gençlerin İşsizliği”, *TİSK Akademi Dergisi*, C. 2, Özel Sayı: I, Ankara, 31 Mayıs 2007, ss.53-57.

Ata, Namık; “Türkiye’de İşgücü Piyasasının Yapısı ve Genç İşsizlik” *TİSK Akademi Dergisi*, C. 2, Özel Sayı: I, Ankara, 31 Mayıs 2007, ss.109-118.

Ataman, Berrin Ceylan; *İşgücü Piyasası ve İstihdam Politikalarının Temel Prensipleri*, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 2000.

Başesgioğlu, Murat; “Genç İşsizliği Sempozyumu” Açılış Konuşması, 13 Mart 2007, *TİSK Akademi Dergisi*, Cilt:2, Özel Sayı: I, Ajans-Türk Basın ve Basım A.Ş. Ankara, 31 Mayıs 2007, ss.12-18.

Bay, Ann –Helén, Blekesaune, Morten; “Youth Unemployment and Political Marginalisation” *International Journal of Social Welfare*, Vol:11, No:2, 2002, pp.132-139.

Cazes, Sandrine, Nesporova, Alena; *Balancing Flexibility and Security in Central and Eastern Europe*, (Çevrimiçi) <http://www.ofce.sciences-po.fr/pdf/revue/03-89bis.pdf> 09.02.2010.

DPT, *İşgücü Piyasası, 9. Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, DPT Yayın. No:2709-ÖİK:662, Ankara 2007.

DPT, *Uluslararası Ekonomik Göstergeler*, Ankara 2009.

Erdayı, Utku; “Dünyada Genç İşsizliğinin Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye”, *Çalışma ve Toplum Dergisi* 2009/3, DİSK Birleşik Metal-İş Sendikası, İstanbul 2008, s. 133-161.

Erkal, Mustafa E.; “Toplumda Bir Sosyal Grup Olarak Gençlik”, *Prof.Dr. Sabri F. Ülgener’e Armağan*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, C.43, S. 1-4, Türkiyat Matbaacılık, İstanbul 1987, ss. 357-375.

European Commission, *Youth in Europe A Statistical Paritrait*, 2009 Edition Publications Office of The European Union, Lüksemburg 2009.

Gündoğan, Naci; “Genç İşsizliği ve AB’ne Üye Ülkelerde Uygulanan Genç İstihdam Politikaları”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi Cilt:54, Sayı:1, Ocak – Mart 1999, ss. 63-79.

Hammert, Torild; “History Dependence in Youth Unemployment”, European Sociological Review, Vol.13 (1), 1997, p.17-33.

Hazine Müsteşarlığı; *Aylık Ekonomik Göstergeler*, Hazine Müsteşarlığı Matbaası, Ankara, 17 Mart 2010.

ILO, *Global Employment Trends*, International Labour Organization Geneva, January 2010.

ILO, *Global Employment Trends For Youth 2006*, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_077664.pdf 20.01.2010.

ILO, *Global Employment Trends For Youth*, International Labour Office, Geneva, October 2008.

ILO, *Global Employment Trends*, International Labour Office, Geneva, May 2009.

ILO, *Global Employment Trends*, International Labour Organization, Geneva, January 2009.

ILO, *Global Employment Trends*, International Labour Office, Geneva, January 2004.

ILO; *Employing Youth: promoting Employment-Intensive Growth*: Report for the Interregional Symposium on Strategies to Combat Youth Employment and Marginalization, ILO, Geneva 2000.

ILO;138 Sayılı Sözleşmesi; http://www.teamprevent.com.tr/filestore/156/138_sayilszleme.pdf 15.02. 2010.

İnter net;(Çevrimiçi)[http://www.maliye.gov.tr/basin_aciklama/2010/SayinBakaninButce GerçekleşmeleriBasinToplantisi15.01.2010son.doc](http://www.maliye.gov.tr/basin_aciklama/2010/SayinBakaninButceGerçekleşmeleriBasinToplantisi15.01.2010son.doc) 20.01. 2010.

Kazgan, Gülten; “Avrupa Topluluğu Ülkelerinde ve Türkiye’de genç İşsizliği”, *Cahit Talas’a Armağan*, Mülkiyeliler Birliği Vakıf yayımları, No: 9, Ankara 1990.

Konukman, Aziz; “Genç İşsizliği Sorununun Çözümü İstihdam Stratejisinden Geçiyor”, *TİSK Akademi Dergisi*, Cilt:2, Özel Sayı. I, ss.135- 146.

Korenman, Sanders, Neumark, David; *Cohort Crowding and Youth Labor Markets:A Cross-National Analysis*. NBER Working Paper No: 6031, Cambridge 1997.

Korkmaz, Adem, Mahiroğulları, Adnan; *İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları*, 2.bsk, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, Şubat 2007.

Kutatgobilik, Tuğrul; “Genç İşsizliği Sempozyumu Açılış Konuşmaları”, 13 Mart 2007, *TİSK Akademi Dergisi*, Cilt:2, Özel Sayı: I, Ankara, 31 Mayıs 2007, ss.8-12.

Moris,Elizabet; Globalization and its effects on youth employment trends in Asia, Bangkok,28-30 March 2006, http://secint50.un.org/esa/socdev/unyin/workshops/regm_asia_ilo_elizabeth_morris_paper.pdf 09.01.2010.

O’Higgins, Naill; *The Challenge of Youth Unemployment*, ILO Employment and Training Papers No.7, Geneva 1997.

O’Higgins, Niall; “Recent Trends In Youth Labour Markets And Youth Employment Polisy In Europa And Central Asia” CELPE- DISES Discussion Paper 85. Ottobere,2004.

O’Higgins, Niall; *Youth Unemployment and Employment Policy: A Global Perspective*, International Labour Organization, Geneva 2001.

OECD, *Employment Outlook 2004*, OECD Publishing, Paris, 2005.

OECD, *Employment Outlook 2007*, OECD Publishing, Paris, 7 June 2007.

OECD, *Employment Outlook: Tackling the Jobs Crisis*, OECD Publishing, Paris, 16 September 2009.

Pirler, Bülent; “Genç İşsizliği Sorunu ve Çözüme Yönelik Politikalar”, *TİSK Akademi Dergisi*, Cilt:2, Özel Sayı: I, Ankara, 31 Mayıs 2007, s. 147-156.

Savcı, İlkay; “Genç İşsizliği: Eğitim ve İstihdamda Sorunlar, Çözüm Arayışları”, *TİSK Akademi Dergisi*, C.2, Özel Sayı: 1, Ankara, 31 Mayıs 2007, s.87-108.

Seçer, Barış; “Uluslararası Boyutuyla Genç İşsizliği ve Gençlere Yönelik İstihdam Politikaları”, *TİSK Akademi Dergisi*, C. 1, S.2, Ankara, 30 Eylül 2006, s.78-97.

T.C.Maliye Bakanlığı;Yıllık Ekonomik Rapor2009,<http://www.sgb.gov.tr> 13.02.2010.

Turner, J. Blake; “Economic Context and the Health Effects of Unemployment”, *Journal of Health and Social Behavior*,September1995, <http://www.jstor.org/stable/2137339> 01.02.2010.

TÜİK,http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?isgucu&report=isg_durum_web_tur_top_2000_x.RDF&desformat=pdf&p_tur=1&p_kod=1&p_yas=15&p_yas1=24&p_YIL1E=999999&ENVID=isgucuEnv 19.02.2010.

TÜİK; ADNKS 2009 Nüfus Sayım Sonuçları, Haber Bülteni sayı: 15, 25 Ocak 2010.

TÜİK; *İstatistik Göstergeler 1923-2008*, TÜİK Yayınları No: 3361, TÜİK Matbaası Ankara, Aralık 2009.

TÜSİAD; *Demografik Fırsat Penceresi*, TÜSİAD Yayınları No. TÜSİAD-T/99-1-251, İstanbul, Ocak 1999.

Uçkan, Banu; “Küreselleşme ve Uluslararası çalışma Örgütü”, <http://www.ceis.org.tr/dergiDocs/makale216.pdf> 15.02.2010.

UNDP; *Human Development Report, Youth in Turkey*, Desen Ofset A.Ş, Ankara, March 2008.

United Nations (UN); *World Economic Situation and Prospects 2010*, New York, 2010.

Uyanık, Yücel, Bedir, Eyüp; Rosetta Planının Analizi ve Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Şartlarında Uygulanabilirliği, http://ab.calisma.gov.tr/belgeler/Rosetta_PlanıRapor-GaziUniversitesi.doc. 25.01.2010.

White,Simon, Kenyon,Peter; *Enterprise Based Youth Employment Policies Strategies and Programmes*, Skills Working Paper No:1, ILO Publishing, Geneva 1999.

Yentürk, Nurhan, Başlevent,Cem; “Türkiye’de Genç İşsizliği”, *Gençlik Çalışmaları Birimi Araştırma Raporu*, No:2, Eylül 2007, <http://genclik.bilgi.edu.tr/docs /Turkiyede GencIssizligi.pdf> 17.10.2009.